

STAVØYA (148 M)

På Stavøya finnes rester etter et gammelt handelshus og rorvær. Her er alle husene borte – de ble flyttet til Kalvøya like etter århundreskiftet – men de gamle grunnmurene etter hus og rorbuer, samt kaianlegg er fremdeles intakte.

NYOPPDAGET KORALLREV

Nylig har Havforskningsinstituttet funnet og kartlagt det som viser seg å være det største dypvannskorallrev noensinne. Revet ligger på en bratt og ulent del av eggakanten utenfor Røst, mellom 300 og 400 meters dyp. Revet måler omtrent 100 kvadratkilometer.

SKARVENE FRA UTRØST

Utrøst er kanskje den mest kjente sagnøya i landet, og det er om denne Asbjørnsen har fortalt i sitt eventyr "Skarvene fra Utrøst".

Utrøst skal etter sigende ligge flere mil utenfor Røst, og det hevdes at fiskerne har fått feite hveteaks i garnene eller finner korn i fiskens mage når de har vært i dette området. Da het det at de hadde seilt over Utrøst.

Fangstene ble ekstra gode slike dager. Skarvene er de tre sønnene til bonden i dette mystiske landet, sendt ut av faren for å passe på godhjertede fiskere som kommer i vansker på havet.

BEBYGGELSE

Sagnet om Utrøst synes å peke på at øygruppen Røst har fått sin bebyggelse langt senere enn de andre Lofotøyene. Det må ha blitt bli for trangt i Lofoten, og fiskerne må ha blitt trykket så langt mot vest, at de kom til Røst og bosatte seg der. Noen bestemt tid for bebyggelse av Røst lar seg vanskelig fastsette. Det virker sannsynlig at øyene snart har hatt beboere, snart ikke, alt ettersom fisket har slått til, i århundrene før Querinis stranding. I tider da øya har vært forlatt av sine beboere, har man ifølge sagnet befolket den med mystiske vesener. I hulen *Helvete* i Trenyken har man imidlertid oppdaget hulemalerier som skriver seg tilbake til ca år 1.500 før Kristus.

SKOMVÆR FYR

Den siste utposten mot Altanterhavet er Skomvær, en grønn og frodig øy med sitt stolte fyr, reist i 1887. Tegneren Theodor Kittelsen bodde på Skomvær fyr i nærmere to år mot slutten av 1880-årene. Han har gitt sine skildringer både i form av tegninger og tekster. Fram til 1978 var Skomvær fyr bemannet, og det er ikke få historier de gamle fyrvokterne og deres etterkommere kan fortelle fra livet på denne værharde ytterste holmen. Om vinteren kunne de være værfaste på øya flere uker i strekk. Nå er fyret automatisert og fraflyttet.

Selve fyret er et rødt jerntårn på steinsokkel. Bygget i 1887 og forandret i 1932. Fyrstasjonen har i den senere tid blitt renoveret.

Fyrets høyde: 31,7 m

Lysets høyde over havet: 47 m.

Lysets karakter: 2 hurtige blink hvert 30 sek.

Lysstyrke: 2.303.000 hefnerlys.

Lysvidden: 18,5 nautiske mil.

Skomvær er utstyrt med et bifyr med en lysstyrke på 120 000 hefnerlys med en lysvidde på 15,3 nautiske mil.

Røst Kommune
Trivsel- og oppvekstetaten

KORT OM RØST

RØST KIRKE

Kirken ble bygget som en landskapkirke med tårn i vestre ende. Den er bygget av tre og er av samme type som alle kirker som på den tiden ble oppført av det Nordlandske kirke og skolefond. Den ble innviet av biskop Bøchmann 26. september 1900.

ALTERSKAPET

Alterskapet i Røst kirke er et av fem skap gitt av prinsesse Elisabeth av Nederland, til norske kirker ute ved den værharde kysten, som et takkoffer til de høyere makter for å ha berget henne gjennom stormen på sin sjøreise til København for å bli Christian II's dronning. Skapet kom til Røst omkring år 1520. Her har det sannsynligvis stått i fem forskjellige kirker til nå.

Alterskapet har klart seg forbausende bra gjennom branner og andre ulykker som har rammet kirkene, men noen reparasjoner og restaurering har vært nødvendig. I 1982 ble det sendt til Riksantikvaren i Oslo for å gjennomgå omfattende reparasjoner. Dette skulle ta sju år, men seinhøsten 1989 kom det tilbake i ny skrud.

KIRKETÅRNET

I januar 1835 blåste Røst kirke (bygget ca. 1825) ned under en orkan. I følge beretning fra 12. juli, blåste taket av, med tårn og kirkeklokkene fast. Tårnet står ennå på kirkegården, og er et sikkert *me* (seilmerke) for seilende utenfor kysten. Det ble senere restaurert på havnevesenets og kommunens bekostning.

KIRKERUINEN

Kirken ble innviet 5.mai 1839 av biskop Kierschow. Den skal ha hatt plass til 110 mennesker, men hadde bare 78 sitteplasser. Kor og sakristi ble tilbygget og innviet i 1883. Ved å bygge en slik kirke, av stein, mente man å berge seg mot ødeleggende stormer. Kirken ble oppført etter arkitekt H.D.F. Lindstows typetegninger for kirker på landet, men er så langt en kjenner til, den eneste som ble oppført i stein. Kirken var i bruk fram til 1900 da den nye kirken ble innviet.

ANDRE RUINER

Ved det nordvestre vanngerde ute i "marka" finnes ruiner av et stort nærmest sirkelformet gjerde. Trolig har dette vært gjerdet rundt en av de aller tidligste røstkirkenes. I tuften har man blant annet funnet rester av små trekors som tydelig peker på katolsk opprinnelse – altså før 1536. Dette er unikt i Norge. En må helt til de gamle norrøne kirkene på Grønland for å finne lignende funn. Videre er det funnet en del småting fra 1400-tallet, samt forkullede rester av bygningstømmer. Denne middelalderske kirkegård er fredet i henhold til norsk lov.

PIETRO QUERINI

Venetiansk adelsmann som forliste i Nordsjøen under en reise fra Kreta til Flandern 17. desember i 1431. De overlevende reddet seg i en livbåt og drev inn til den ubeboede øya Sandøy utenfor Røst, hvor de oppholdt seg i vel tre måneder. Etter sin hjemkomst skrev Querini en beretning som er av betydelig kulturhistorisk verdi. (oversatt til norsk av A.Helland: Nordland amt. Bind I) 10.07.1932 ble det avduket en minnestøtte over Querini og hans ledsagere på Sandøy

BRYGGA

Gård og handelsstedet Brygga bed den tilhørende Alidastua er et flott eksempel på de gamle nordlandske handelshus og rovær. Gården ble oppført i siste halvdel av 1800-tallet, og hadde i sin tid butikk, postkontor og eget dampskipsanløp. Brygga er Røst kommune sitt tusenårssted, og ble innviet sommeren 2002. Foreløpig er det ærverdige handelsstedet åpent hver søndag, men med tiden skal stedet gjøres om til et bygdetun og bygdemuseum for Røst.

NISE MED UNGE LAGET I BRONSE

Denne skulpturen som er laget av Øystein Bernhard Mobraaten kalles *Spranget* og står på Sandrigoøya (Trettskjæret) som ligger i innseilingen til Røst. Øya med tilhørende skulptur er gitt som gave til Sandrigo kommune i Italia. Den ønsker våre gjester som kommer sjøveien velkommen til Røst.

FREDRIK HØVEDSMANNNS MINNEMERKE

Minnesmerket som står ved Røst kirke er en bronserelieff av en nordlandsbåt, og er laget av Johs. Røde, Ramberg i Flakstad. Støtten er reist til minne om Fredrik Høvedsmann, djerv livredder og tiltaks mann på havet. Det står som symbol på fiskernes innsats på Røst gjennom tidene. Reist i ærbødighet av slekten og røstfolket.

SKULPTURLANDSKAP NORDLAND

Skulpturen *Il Nido* (Reiret) består av to hvite søyleformer med tre egg i carraramarmor. Den er plassert på fuglefjellet Vedøya og er laget av Luciano Fabro, Italia. Her står den midt i fuglenes verden og vi mennesker er nødt til å ta båt for å komme til.

VEDØYA (209m.)

Nord-Europa rikeste fuglefjell. Hvert år hekker tusenvis av sjøfugl her. Hula (Vishelleren): Hulens portal ender i en veldig spissbue. Den er bebodd av tusener av sjøfugl, hvis reder dekker deler av hulevelvingen. I munningen av hulen ligger en stor ur, hvis høyde er 45m o.h. Hulens bunn skråner nedover mot sydvest omtrent 150 skritt – 26 m. vertikalt., inntil den tilslutt dreier et kort stykke mot vest. Bunnen befinner seg 29m over havet.. Reiret: Skulpturen *Reiret* står på Vedøya og er Røst kommune sitt bidrag til Skulpturlandskap Nordland.

STORFJELLET (267m.)

På storfjellet finnes det rester etter det man antar har vært en stormannsgård fra 1200-tallet. Etter sagnet skal gården ha huset 32 mennesker. Sentralt ligger våningshuset med en stor hall omkranset av fire mindre rom. Hele dette kompleksset måler 17x11 meter. Tett ved ligger uthus av forskjellig art. Spesielt bør det nevnes tre fjøsbygninger vegg i vegg og med gavlene vendt mot sjøen. Lignende anlegg finnes ikke i Norge, og en må helt til Island eller Grønland for å finne paralleller i byggeskikk. Det finnes også et annet kanskje like stort og interessant gårdsanlegg på Storfjellet, men dette er ikke datert.